

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رویه‌های پیشگیری از جرم

مؤلف

دکتر اکبر سلیمی

(عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین)

دانشگاه علوم انتظامی امین

انجمن علمی پژوهش های انتظامی ایران

معاونت تربیت و آموزش

رویه‌های پیشگیری از جرم

مؤلف: اکبر سلیمی

ویراستار علمی: عبدالرحمن میرزاخانی

ناظر علمی: دکتر علیرضا جزینی

ناشر: دانشگاه علوم انتظامی امین

آماده‌سازی کتاب: فرهنگ‌شناسی

چاپ اول: ۱۳۹۶

چاپ دوم: ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات راه فردا

نشانی انتشارات: تهران، ابتدای بزرگراه شهید خرازی، خیابان شهید جدی اردبیلی، دانشگاه

علوم انتظامی امین، تلفن: ۴۸۹۳۱۲۶۱-۴۸۹۳۱۲۹۳

سرشناسه	: سلیمی، اکبر،
عنوان و نام پدیدآور	: رویه‌های پیشگیری از جرم / تألیف اکبر سلیمی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۹ ص. شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۳-۲۲۹-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا یادداشت: کتابنامه.
موضوع	: جرم و جنایت - پیشگیری / Crime prevention
موضوع	: جرم و جنایت - جنبه‌های جامعه‌شناختی / Crime - Sociological aspects
موضوع	: جرم و جنایت / Crime
شناسه افزوده	: دانشگاه علوم انتظامی امین / Amin Police University
رده بندی کنگره	: HV۷۴۳۱/س۸۹ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی	: ۴/۳۶۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۸۵۷۰۴۲

سخن ناشر

کسب علم و دانش و تلاش برای بهره‌گیری از علوم جدید و بومی‌سازی آن برای رفع نیازهای علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به منظور اعتلای اقتدار امت اسلامی از توصیه‌های مهم اسلام است. علوم پلیسی که همگام با پیشرفت بسیاری از علوم محض و تلفیق آنها با یکدیگر، روز به روز نو می‌شود و مرزهایی تازه از دانش می‌سازد، از جمله علمی است که درخت آن در کشورمان در حال رشد و نمو و ثمر دادن است.

تألیف آثار علمی برجسته و معتبر و اشاعه مفاهیم آنها از جمله رهیافت‌های کارآمد و اثربخش است که در سایه آن بستری مناسب برای بهره‌گیری از تجربه‌های ارزشمند و دانش بومی نخبگان و کارشناسان علوم پلیسی در کشورمان می‌توان ساخت. بدیهی است اندیشمندان، خبرگان و کارشناسان امور پلیسی داخلی با تلفیق همگن تجربه‌های خود با علوم و تجربه‌های کارشناسان علوم پلیسی دیگر کشورها می‌توانند باعث پیشبرد دانش پلیسی در کشور شوند. امید است با نشر آثار تألیفی از این دست، گامی هر چند کوچک در این مسیر بلند برداریم و نویسندگان، محققان، کارشناسان و استادان را برانگیزانیم تا تجربه‌ها و توان علمی خود را متبلور کنند و اشاعه دهند.

انتشارات دانشگاه علوم انتظامی امین

پیشگفتار معاونت تربیت و آموزش دانشگاه

سرعت شتابان علم و فناوری همراه با گسترش روزافزون آن به خصوص علوم و فنون مرتبط با دانش پلیسی و به تبع آن، واگذاری مأموریت‌ها و وظایف جدید به افسران پلیس، ما را بر آن می‌دارد برای همراهی با کاروان رشد و توسعه، با نگاه نوین و عالمانه به این مقوله نگریسته و در این رهگذر از اندوخته‌های علمی اندیشمندان و صاحب‌نظران بهره‌مند شویم.

در قرن حاضر که عصر دانایی و اصالت دانش می‌باشد، حوزه علوم تخصصی پلیس توانسته است به تناسب نیازهای فراوان بشری و ارتقای توقعات و انتظارات انسانی، گام‌های اساسی برداشته و به پیشرفت‌های زیادی نائل آید. دانشگاه علوم انتظامی امین به‌عنوان تنها مؤسسه آموزش عالی تربیت افسران پلیس در نظام مقدس جمهوری اسلامی و همچنین مرکز ثقل دانش، بینش و مهارت در علوم پلیسی با دارا بودن دانشکده‌های تخصصی مربوط، وظیفه آموزش و تربیت افسران متخصص را برعهده دارد.

این دانشگاه علاوه بر بهره‌گیری از دانش موجود در دنیا، به تناسب و اقتضای بومی، با استفاده از دیدگاه حوزه‌های تخصصی پلیس، دست به تولید دانش زده و با تدوین و تألیف منابع آموزشی مورد نیاز، خلأهای علمی خود را پوشش می‌دهد.

دانشگاه علوم انتظامی امین با تقویت ادبیات و دانش انتظامی، زمینه‌های رشد و توسعه آموزش دانشجویان رشته‌های تخصصی را فراهم نموده است تا پاسخ‌گوی نیازها و انتظارات روزافزون جامعه در حوزه علوم پلیسی باشد. کتابی که پیش روی شما خواننده گرامی قرار دارد، حاصل همین ایده بوده و به دانشجویان عزیز دانشگاه علوم انتظامی امین، همکاران، اندیشمندان و علاقه‌مندان به حوزه علوم پلیسی تقدیم می‌شود و انتظار می‌رود که با ارائه نظرات اصلاحی خود معاونت تربیت و آموزش دانشگاه را در راستای ارتقا و بهبود کیفی کتاب یاری کنند.

سرهنگ محسن حاجی مقصود

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳	مقدمه .....
بخش اول: تعاریف و کلیات	
۱۹	فصل اول: مفاهیم .....
۱۹	هدف‌های رفتاری .....
۱۹	مفاهیم و تعاریف .....
۱۹	الف) جرم .....
۲۰	انواع جرم .....
۲۰	۱. جرم از نظر موقعیت اجتماعی مرتکبان .....
۲۱	۳. جرم از نظر تعداد وقوع .....
۲۱	۴. جرم از نظر زمان وقوع .....
۲۱	۵. جرم از نظر ناامنی .....
۲۱	۶. جرم از نظر محتوا و موضوع .....
۲۲	۷. جرایم از نظر قصد .....
۲۲	۸. جرم از منظر نتیجه وقوع آن .....
۲۳	۹. جرم از نظر سطح .....
۲۳	۱۰. جرم از دیدگاه کاری فاعل آن .....
۲۳	۱۱. جرم از منظر شدت و ضعف .....
۲۳	۱۲. جرم از نظر شکل فرایندی آن .....
۲۴	۱۳. جرایم از نظر قصد مجرمانه .....
۲۴	۱۴. جرایم از نظر سودجویی فاعل .....
۲۴	۱۵. جرایم همراه با سود شخصی .....
۲۴	۱۶. جرایم بدون سود (شبه قضایی) .....
۲۵	۱۷. جرم از نظر تشکیلات .....
۲۵	۱۸. جرم از دیدگاه موضوع تحت پوشش .....

۱۹. جرایم از نظر مکان وقوع..... ۲۵
۲۰. جرایم از منظر بزه‌دیده آن..... ۲۵
۲۱. انواع جرایم از نظر نوع انرژی..... ۲۵
۲۲. انواع جرایم از منظر رؤیت‌پذیری..... ۲۶
۲۳. انواع جرایم از منظر قربانی..... ۲۶
۲۶. الف) بزه..... ۲۶
۲۶. ب) بزهکاری^۲..... ۲۶
۲۷. ج) خلاف..... ۲۷
۲۷. د) انحراف..... ۲۷
۲۸. ه) مجرم..... ۲۸
۲۹. و) پیشگیری از جرم..... ۲۹
- انواع پیشگیری از جرم..... ۳۰
- ز) رویه..... ۳۶
- ح) روال..... ۳۶
- ط) روش..... ۳۶
- رویه‌های پیشگیری از جرم..... ۳۶
- پرسش‌ها..... ۳۷
- فصل دوم: نظریه‌های پیشگیری از جرم..... ۳۹**
- هدف‌های رفتاری..... ۳۹
- مقدمه..... ۳۹
- تقسیم‌بندی نظریه‌های پیشگیری از جرم..... ۴۰
- نظریه‌های گزینش عقلایی..... ۴۰
۱. نظریهٔ فعالیت روزمره (کوهن و فلسون)..... ۴۰
۲. الگوی گزینش عقلانی (کرنیش و کلارک)..... ۴۱
- ۳..... ۴۲
- نظریهٔ وسوسه‌های جرم..... ۴۲
۴. نظریهٔ خصلت‌ها..... ۴۲
۵. مکتب وارث..... ۴۲
- نقش ساختار بدن در بزهکاری..... ۴۳

۴۳	.....ژن‌ها و بزهکاری
۴۳	.....الگوی نظریه عمومی جرم
۴۳	.....۶. نظریه برچسب‌زنی
۴۴	.....۷. نظریه تضاد اجتماعی
۴۴	.....۸. نظریه‌های روان‌شناسی
۴۴	.....الف) نظریه کنترل اجتماعی (تراویس هیرشی)
۴۵	.....دل‌بستگی
۴۵	.....تعهد
۴۵	.....مشارکت
۴۵	.....باور
۴۶	.....ب) نظریه روان‌پویشی
۴۶	.....۹. نظریه‌های جامعه‌شناختی
۴۶	.....الف) نظریه آنومی اجتماعی رابرت مرتون
۴۷	.....هم‌نوایی
۴۷	.....نوآوری
۴۷	.....مراسم‌گرایی
۴۷	.....انزوای طلبی
۴۷	.....سرکشی و طغیان
۴۷	.....ب) نظریه‌های ساختاری و پیشگیری از بزهکاری
۴۸	.....ج) نظریه آنومی یا بی‌هنجاری دورکیم
۴۹	.....الگوی نظام کنش (پارسونز)
۴۹	.....۱. نظریه یادگیری
۴۹	.....۲. نظریه کنترل اجتماعی
۴۹	.....۳. نظریه کنترل اجتماعی هیرشی
۵۰	.....۴. نظریه‌های فرایند اجتماعی و پیشگیری از بزهکاری
۵۰	.....نتیجه‌گیری
۵۱	.....پرسش‌ها

بخش دوم: رویه‌های پیشگیری از جرم

فصل اول: سیر تحول رویه‌ها در جوامع مختلف	۵۵
هدف‌های رفتاری	۵۵
دوره‌های جرم‌شناسی	۵۵
۱. دوره غیرعلمی	۵۵
انتقام خصوصی	۵۵
دادگستری خصوصی	۵۶
دادگستری عمومی	۵۶
۲. دوره نیمه علمی	۵۶
الف) اصول و پیشنهادهای بکاریا	۵۸
ب) مکتب نئوکلاسیک	۵۹
۳. دوره علمی	۶۰
مکتب تحقیقی	۶۰
۴. دوره پست‌مدرن	۶۲
ویژگی‌ها و خصوصیات پست‌مدرنیسم	۶۵
مکتب دفاع اجتماعی	۶۶
مکتب دفاع اجتماعی نوین	۶۶
نتیجه‌گیری	۶۷
پرسش‌ها	۶۹
فصل دوم: اصول و قواعد رویه‌های پیشگیری از جرم	۷۱
هدف‌های رفتاری	۷۱
اصول حاکم بر رویه‌های پیشگیری از جرم	۷۱
شرایط اثرگذار بر رویه‌های پیشگیری از جرم	۸۰
الف) شرایط سطحی	۸۰
ب) شرایط محتوایی	۸۲
ویژگی‌های رویه‌های پیشگیرانه	۸۴
پرسش‌ها	۸۶

فصل سوم: رویه‌ها برحسب نوع پیشگیری از جرم	۸۷
هدف‌های رفتاری	۸۷
پیشگیری از جرم	۸۷
انواع جرایم	۸۹
انواع پیشگیری از جرم	۹۰
۱. پیشگیری کیفری	۹۲
انواع پیشگیری کیفری	۹۳
رویه‌های پیشگیری کیفری	۹۵
رویه‌های پیشگیری انتظامی	۹۵
رویه‌های پیشگیری قضایی	۱۰۰
۲. پیشگیری وضعی با موقعیت مدار	۱۰۶
مؤلفه‌های پیشگیری وضعی	۱۰۹
رویه‌های پیشگیری وضعی	۱۱۱
۳. پیشگیری اجتماعی	۱۱۵
رویه‌های پیشگیری رشدمدار	۱۱۹
رویه‌های پیشگیری جامعه‌مدار	۱۲۵
بررسی مقایسه‌ای انواع پیشگیری از جرم	۱۲۶
پیشگیری کیفری	۱۲۶
الف) مزایا	۱۲۶
ب) معایب	۱۲۶
پیشگیری اجتماعی	۱۲۶
الف) مزایا	۱۲۶
ب) معایب	۱۲۶
پیشگیری وضعی	۱۲۷
الف) مزایا	۱۲۷
ب) معایب	۱۲۷
پرسش‌ها	۱۲۸
فصل چهارم: رویه‌های پیشگیری برحسب عوامل مجرمیت	۱۲۹
هدف‌های رفتاری	۱۲۹

۱۲۹	.....مقدمه
۱۳۴	.....رویه‌های سطح فردی
۱۳۶	.....رویه‌های سطح خانوادگی
۱۳۹	.....رویه‌های سطح محلی
۱۴۰	.....رویه‌های سطح ملی
۱۴۱	.....رویه‌های سطح بین‌المللی
۱۴۳	.....پرسش‌ها
۱۴۵	.....فصل پنجم: رویه‌های پیشگیری بر حسب مجرم
۱۴۵	.....هدف‌های رفتاری
۱۴۵	.....مقدمه
۱۴۶	.....انواع مجرمان
۱۴۶	.....الف) مجرمان حرفه‌ای
۱۴۷	.....ویژگی‌های مجرمان حرفه‌ای
۱۴۷	.....تخصص
۱۴۷	.....خرج خارج از عرف
۱۴۸	.....انتقام‌جویی
۱۴۸	.....تهدید کردن
۱۴۸	.....حیله‌گری
۱۴۸	.....اعتراف حساب‌شده
۱۴۸	.....میل به خودنمایی
۱۴۹	.....رازداری
۱۴۹	.....غریزه تقلید
۱۴۹	.....نیاز به جمع
۱۴۹	.....بی‌ثباتی در سکونت
۱۴۹	.....فرار از کار
۱۴۹	.....القاب و اسامی غیرواقعی
۱۵۰	.....پشیمان نبودن از جرم
۱۵۰	.....رویه‌های پیشگیرانه مجرمان حرفه‌ای
۱۵۱	.....ب) مجرمان به‌عادت

۱۵۲	رویه‌های پیشگیری از مجرمان به‌عادت.....
۱۵۳	ج) مجرمان اتفاقی.....
۱۵۴	رویه‌های پیشگیری از جرم‌های اتفاقی.....
۱۵۴	د) مجرمان نوجوان.....
۱۵۵	عوامل ارتکاب بزهکاری نوجوانان.....
۱۵۶	ویژگی‌های مجرمان نوجوان.....
۱۵۷	رویه‌های پیشگیری از بزه‌کاری نوجوانان.....
۱۶۵	پرسش‌ها.....
۱۶۷	فهرست منابع.....